

YMPÄRISTÖTERVEYDENHUOLLON VALVONTASUUNNITELMA 2022-25

Uudenkaupungin kaupunki, sosiaali- ja terveyskeskus
Ympäristöterveydenhuollon erityislainsäädännön ja valtioneuvoston
valvontasuunnitelma-asetuksen 665/2006 mukainen suunnitelma

Ympäristöterveydenhuollon lautakunta 3.3.2022

Sisällys

OSA I Ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman yleinen osio	3
Johdanto	3
1. Uudenkaupungin ympäristöterveydenhuollon valvontayksikkö	3
1.1 Valvonnan tavoitteet	3
1.2 Valvonnan voimavarat ja toimialue	4
1.3 Valvontakohteet ja kohderekisteri	4
2. Valvottavat toimialat	5
2.1 Elintarvikevalvonta	5
2.3 Terveysturvajelu	7
2.3 Tupakkalain valvonta	8
2.4 Nikotiinivalmisteiden myynnin valvonta	9
2.5 Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonta ja eläinlääkintähuollon järjestäminen	9
2.5.1 Eläinten terveyden valvonta	9
2.5.2 Eläinten hyvinvoinnin valvonta	10
2.5.3 Eläinlääkäripalvelujen järjestäminen	11
3. Tarkastuksen sisältö ja tarkastukseen keskimääräisesti käytettävä aika	12
5. Valvontamenetelmät ja kirjanpito	14
6. Häiriötilanteet	15
7. Näytteenotto ja tutkiminen sekä laboratoriot, joihin valvonta tukeutuu	16
8. Hallinnolliset pakkokeinot	16
9. Valvontamaksut	18
10. Koulutussuunnitelma ja henkilöstön pätevyyden varmistaminen	18
11. Asiakaspalvelu ja valitusten käsittely	19
12. Viestintä ja tiedotus	19
13. Suunnitelman toteutumisen arviointi	20
14. Raportointi	20
OSA II Valvontasuunnitelman päivitys vuodelle 2022	21
1. Yleistä	21
2. Elintarvikevalvontasuunnitelma	21
2. Terveysturvajelun valvontasuunnitelma	22
4. Tupakkalain valvontasuunnitelma	23
5. Nikotiinivalmisteiden valvonnan suunnitelma	23

6. Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonta	23
7. Eläinlääkintähuollon järjestäminen.....	25
9. Tietojärjestelmät	27

OSA I Ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman yleinen osio

Johdanto

Ympäristöterveydenhuollon lainsäädännön tavoitteena on varmistaa kuntalaisille turvallinen elinympäristö, jossa ei ole terveyshaittaa aiheuttavia tekijöitä. Lainsäädännössä korostetaan toiminnanharjoittajien omaa vastuuta, mutta virallista valvontaa tarvitaan asian varmistamiseksi.

Ympäristöterveydenhuollon erityislainsäädäntö sekä valtioneuvoston valvontasuunnitelma-asetus (665/2006) edellyttävät kuntia laatimaan ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman. Tavoitteena on lisätä kunnallisen valvonnan suunnitelmallisuutta, tehokkuutta ja laatua. Valvontasuunnitelma on hyväksyttävä toimielimessä ja tallennettava ympäristöterveydenhuollon valvontayksikkötietojen hallintajärjestelmä Vyhaan ennen suunnitelmakauden alkua.

Säännöllistä valvontaa koskeva valvontasuunnitelma tulee laatia siten, että valvonta on yleisten valvontaa koskevien vaatimusten mukaista, ehkäisee terveysvaaroja ja suojaa kuluttajia taloudellisilta tappioilta. Valvontasuunnitelma perustuu valvontakohteiden kartoitukseen, niiden riskiluokitukseen ja lainsäädännön asettamiin vaatimuksiin. Tässä suunnitelmassa on otettu huomioon ympäristöterveydenhuollon yhteinen valtakunnallinen valvontaohjelma, valvontaa ohjaavien keskusvirastojen toimialakohtaiset ohjeet sekä valvontasuunnitelma-asetuksen 665/2006 edellyttämä sisältö.

1. Uudenkaupungin ympäristöterveydenhuollon valvontayksikkö

1.1 Valvonnan tavoitteet

Ympäristöterveydenhuollon lakien tavoitteena on edistää ja valvoa elinympäristön ja yksilön terveyttä ja turvallisuutta sekä eläinten terveyttä ja hyvinvointia. Lakien tarkoituksena on varmistaa korkealaatuinen ympäristöterveydenhuollon valvonta, mikä edellyttää, että valvonta on suunnitelmallista, riittävin voimavaroin ja oikein kohdennettua, tehokasta sekä eri toimijoita tasapuolisesti ja oikeudenmukaisesti kohtelevaa. Valvonnan tulee perustua dokumentoituihin valvontamenettelyihin ja olla myös muulla tavoin hyvää hallintoa koskevien vaatimusten mukaista.

Valvonnan tavoitteena on varmistaa ympäristöterveydenhuollon lakien noudattaminen

toiminnanharjoittajia ja kuluttajia neuvomalla ja ohjaamalla, tekemällä tarkastuksia, ottamalla näytteitä, käyttämällä hallinnollisia pakkokeinoja, antamalla lausuntoja ja varautumalla erityistilanteisiin. Viralliseen valvontaan käytettäviä valvontamenetelmiä ja -tekniikoita ovat esimerkiksi omavalvontajärjestelmän arviointi, tarkastustoiminta, seuranta, henkilöstön haastattelut sekä toimijan mittaustulosten lukeminen ja todentaminen viranomaisen omien laitteiden avulla. Valvontaviranomaisen on seurattava, että toimija myös poistaa epäkohdat. Epäkohtien korjaamisesta ja aikataulusta sovitaan toimijan kanssa ja valvontakirjanpitoon merkitään, kun toimija on toteuttanut korjaukset. Tarvittaessa valvontaviranomainen ryhtyy hallinnollisiin pakkokeinoihin epäkohtien korjaamiseksi.

1.2 Valvonnan voimavarat ja toimialue

Alueen ympäristöterveydenhuollon seudullisen valvontayksikön muodostavat Uudenkaupungin lisäksi kahdeksan (8) ympäristön kuntaa, jotka sopimuksen perusteella ostavat ympäristöterveydenhuollon palvelut isäntäkuntana toimivalta Uudeltakaupungilta. Mukana olevat kunnat ovat Kustavi, Laitila, Masku, Mynämäki, Nousiainen, Pyhäranta, Taivassalo, ja Vehmaa. Viranomaisena toimii ympäristöterveydenhuollon lautakunta, jossa on jäseniä asukasluvun suhteessa mukana olevista kunnista. Toimialueena on kaikkien yksikköön osallistuvien kuntien muodostama yhteistoiminta-alue. Hallinnollisesti ympäristöterveydenhuolto kuuluu Uudenkaupungin sosiaali- ja terveyskeskuksen organisaatioon.

Yksikön henkilöstöresurssit ovat vuonna 2022 yksikön esimiehenä toimiva ympäristöterveydenhuollon johtaja, 5 terveystarkastajaa, 1 valvontaeläinlääkäri, 1 hygieenikkoeläinlääkäri sekä 5 praktikkoeläinlääkäriä. Lisäksi yksikön tukipalveluihin on varattu Uudenkaupungin kaupungin hallinnossa talous-, hallinto- ja toimistotöihin puolen henkilötyövuoden työpanos. Laki ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueista (410/2009) edellyttää, että yksikön tulee olla henkilöstömäärältään riittävän suuri, vähintään 10 henkilötyövuotta, minkä Uudenkaupungin yksikkö täyttää (13 htv). Tämä henkilöresurssi riittää täyttämään laskennallisen valvontahenkilöstön tarpeen normaalitilanteessa. Mikäli vuoden loppupuolella näyttää, että suunnitelman tavoitteisiin ei päästä, talousarviossa on varattu määräraha lyhytaikaisen sijaisen palkkaamiseen, jotta kaikki suunniteltu valvonta saadaan suoritettua suunnitelman mukaisesti.

1.3 Valvontakohteet ja kohderekisteri

Valvonnan kohdekortisto on yksikön valvonta-alueella saatu alkutuotannon kohteita lukuun ottamatta ajantasaiseksi valtakunnalliseen Vati-järjestelmään ja kaikille Vati-järjestelmästä löytyville kohteille on tehty riskinarviointi. Valvontaa pystytään nyt kohdentamaan riskinarvioinnin perusteella oikein ja suhteellisen tarkka resurssitarpeen arviointi on nyt myös mahdollista säännöllisen suunnitelmallisen valvonnan osalta.

Kaikki valvonnan piirissä olevat kohteet viedään tietojärjestelmään valtakunnallisten luokitusten mukaisesti, jolloin tiedonsiirto eri tahojen välillä on mahdollista joustavasti. Sähköiseen järjestelmään tallennetaan tiedot valvontakohteista ja niihin tehtävistä valvontatoimenpiteistä. Talousarviossa on varattu riittävästä rahaa tietojärjestelmien ylläpitoon ja järjestelmiin liittyvään koulutukseen.

Eläintauti- ja eläinsuojeluvalvonnan kohteet on viety aikaisemmin TerveKuu-järjestelmään, joka on edelleen yksikön käytössä. Valtakunnallinen eläintauti- ja eläinsuojeluvalvonnan kohdetietojärjestelmä on kehitteillä, mutta se ei ole vielä kuntien käytössä. Tarkastussuunnitelmat ovat edelleen osittain myös excel-pohjaisissa rekistereissä ja tarkastussuunnitelmissa ja tarkastuskertomukset tehdään paperilla ja skannataan järjestelmiin, jolloin valvontatiedot eivät siirry automaattisesti valtakunnallisiin tietojärjestelmiin.

Eläinlääkintähuollon asiakasrekisterit ovat eläinlääkäreiden omilla koneilla ja eläinlääkintähuollon potilaskäynnit kerätään yhteiselle Provet Fin-yhtymäraportille.

2. Valvottavat toimialat

Ympäristöterveyden valvonta perustuu terveydenhuoltolain (1326/2010) 21 §:ssä mainittujen ympäristöterveydenhuollon lakien mukaan kunnille säädettyyn valvontaan. Kunnan on järjestettävä ympäristöterveydenhuollon palvelut alueellaan sen mukaan, mitä ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueesta annetussa laissa (410/2009) säädetään.

Ympäristöterveydenhuollon suorittamasta valvonnasta ja palveluista säädetään terveydensuojelulaissa (763/1994), elintarvikelaissa (297/2021), tupakkalaissa (549/2016), eläinsuojelulaissa (247/1996), eläintutilaissa (76/2021) ja eläinlääkintähuoltolaissa (765/2009).

Toimialakohtainen valvonta esitellään valtakunnallisissa valvontaohjelmissa. Tähän suunnitelmaan on koottu lyhyesti erityisesti suunnitelmakaudella painottuva valvonta, painopisteet ja projektit.

2.1 Elintarvikevalvonta

Elintarvikevalvonnan tavoitteena on toteuttaa elintarvikelainsäädännössä asetettuja päämääriä. Elintarvikelain tarkoituksena on varmistaa elintarvikkeiden ja niiden käsittelyn turvallisuus, elintarvikkeiden hyvä terveydellinen ja muu elintarvikemääräysten mukainen laatu sekä varmistaa elintarvikkeiden jäljitettävyys. Elintarvikelain tarkoituksena on myös varmistaa, että elintarvikkeista annettava tieto on totuudenmukaista ja riittävää eikä johda kuluttajaa harhaan. Tarkoituksena on suojata kuluttajaa elintarvikemääräysten vastaisten elintarvikkeiden aiheuttamilta terveysvaaroilta sekä taloudellisilta tappioilta.

Elintarvikevalvontaa pitää suunnata entistä enemmän sellaisiin kohteisiin, joissa ilmenee elintarviketurvallisuuteen liittyviä riskejä. Vastaavasti valvontaa voidaan keventää kohteissa, joissa tällaisia riskejä ei ole tai joissa ne ovat vähäisiä. Riskiperusteisuuden tarkoituksena on lisätä jouston mahdollisuutta lainsäädäntöä sovellettaessa ja parantaa valvonnan vaikuttavuutta. Valvonnan on kuitenkin oltava tasapuolista niin, että se kohdistuu perusteiltaan yhdenvertaisesti kaikkiin valvontakohteisiin ja valvontakohdetyyppeihin.

Elintarvikelain tarkoituksena on myös osaltaan parantaa elintarvikealan toimijoiden toimintaedellytyksiä. Viranomaisen velvollisuus on tukea toimijoita antamalla lainsäädännön noudattamiseen liittyviä neuvoja. Valvojan tulee toimia yrittäjien tukena vaatimustenmukaisuuden täyttämässä ja auttaa näin yritystä parantamaan osaamista, ymmärtämään vaatimuksia ja menestymään.

Ensisijainen vastuu elintarvikkeen turvallisuudesta ja laadusta on aina elintarvikealan toimijalla. Omavalvonnan avulla toimija varmistaa, että elintarvikkeen turvallisuus ei vaarannu sinä aikana, kun elintarvike on toimijan vastuulla. Viranomaisen tehtävä on varmistua siitä, että omavalvonta toimii tehokkaasti ja elintarvikkeen turvallisuus, jäljitettävyyys ja muu määräystenmukaisuus toteutuu kaikissa tuotanto-, jalostus- ja jakeluvaiheissa.

Elintarvikevalvontasuunnitelma perustuu valvontakohteiden kartoitukseen, niiden riskiluokitukseen ja lainsäädännön asettamiin vaatimuksiin. Elintarvikevalvontakohteiden ns. VATI-järjestelmän mukaisesta luokituksesta on tarkemmin tietoa ja ohjeistusta Ruokaviraston internetsivuilta löytyvissä Vati-ohjeissa.

Valvontakohteeseen vuosittain tehtävien tarkastusten määrä ja muut valvontatoimet riippuvat kohteen toiminnan laajuudesta ja luonteesta sekä omavalvonnan toimivuudesta. Tarkastusten luonne ja tiheys yksittäisten kohteiden osalta riippuvat arvioidusta riskistä ja siitä, miten valvontakohde hallitsee riskit omavalvonnallaan. Kohdekohtainen riskikartoitus on tehty Ruokaviraston riskinarviointiohjeiden mukaisesti Vati-järjestelmässä. Vati antaa tämän jälkeen kohdekohtaisesti valvontakohteiden tarkastussuunnitelman.

Elintarvikehuoneistot, joissa käsitellään eläimistä saatavia elintarvikkeita ennen vähittäismyyntiä, on hyväksyttävä ennen toiminnan aloittamista. Hyväksyttävät elintarvikehuoneistot tarkastetaan ennen toiminnan aloittamista.

Elintarvikehuoneistot, joiden toiminnan aloittamisesta on tehtävä ilmoitus, tarkastetaan pääsääntöisesti vasta toiminnan jo alettua. Ilmoitetun elintarvikehuoneiston toiminnan aloittamisen yhteydessä tehtävä ensimmäinen tarkastus tehdään yleensä 1-6 kuukauden kuluessa ilmoitetun toiminnan aloittamisesta, ottaen huomioon elintarvikehuoneistossa harjoitettavan toiminnan luonne ja laajuus. Tarkastus voidaan tehdä myös ennen toiminnan aloittamista, jos ilmoituksen perusteella on syytä epäillä, että elintarviketurvallisuus tai kuluttajansuoja saattavat vaarantua, ellei riskien hallintakeinoista varmistuta ennen toiminnan alkamista.

Tarkastukset pyritään tekemään ennalta ilmoittamatta aina kun mahdollista ja pääsääntöisesti sellaisena ajankohtana, jolloin kohteessa on toimintaa. Tarkastuksella tarkastetaan yrityksen tilat, toimintaa, omavalvontasuunnitelman kattavuutta, ajantasaisuutta ja toteutumista sekä näytteenottoa (näytteenottosuunnitelman sisältö ja toteutuminen, mikrobikriteeriasetuksen velvoitteet). Tarkastuskertomukseen kirjataan valvonnan tarkoitus, käytetyt menetelmät, valvonnan tulokset, mahdolliset toimijalta edellytetyt toimet ja määrääjat sekä tarkastuksen lakiperusteet.

Elintarvikelaissa edellytetään tiettyjen valvontatietojen julkistamista. Elintarvikealan toimijan on julkistettava valvontaviranomaisen antama elintarvikehuoneiston tarkastuksesta kertova asiakirja Ruokaviraston määräämällä tavalla. Tavoitteena on lisätä viranomaistoiminnan avoimuutta, kannustaa toimijoita jatkuvaan parantamiseen sekä antaa kuluttajille lisää tietoa oman päätöksenteon tueksi.

Valtakunnallisessa elintarvikeketjun monivuotisessa valvontasuunnitelmassa (Vasu) asetetaan tavoitteita koskien elintarvikevalvonnan vaikuttavuutta ja toimintaa. Näitä tavoitteita tukemaan Ruokavirasto nimeää seurantaohjelmia ja valvontahankkeita, joihin kuntien pitäisi soveltuvin osin osallistua. Lisäksi kiireellisistä valvontatarpeista voi seurata kunnille näytteenottopyyntöjä.

EU:ssa tai kansallisesti toteutettavista määräaikaisista kartoitusohjelmista sovitaan vuosittain erikseen. Kunnat osallistuvat seurantaohjelmiin liittyvään näytteenottoon ja vastaavat osaltaan tarvittavista valvontatoimenpiteistä.

Näytteenotto

Näytteenottosuunnitelma tehdään vuosittain ja se sisältää riskinarviointiin perustuvat valvontanäytteet kohteissa sekä mahdolliset kunnan omat projektit. Ruokaviraston valvontahankkeisiin sisältyvät näytteet otetaan Ruokaviraston ohjeiden mukaisesti.

Omavalvonnan varmistamiseksi voidaan kohteista ottaa riskiperusteisesti näytteitä tarvittaessa ja erityisesti aina silloin, jos kohteen omavalvonnan näytteenotto on ollut puutteellista.

2.3 Terveysuojelu

Terveysuojelulain tarkoituksena on ylläpitää ja edistää väestön ja yksilön terveyttä sekä ehkäistä, vähentää ja poistaa sellaisia elinympäristössä esiintyviä tekijöitä, jotka saattavat aiheuttaa terveyshaittaa. Terveysuojelulain mukaan päävastuu terveysuojelun toteuttamisesta on kunnilla.

Terveysuojelulain mukaisen valvontatarkastuksen tavoitteena on selvittää, aiheutuuko toiminnasta terveysvaaraa tai -haittaa tai esiintyykö toimintaympäristössä sellaisia tekijöitä tai olosuhteita, joiden vuoksi terveyshaitta voisi syntyä. Terveysuojelulain valvontakohteet ovat pääasiassa ilmoituksenvaraisia, jolloin terveysuojeluviranomainen vastaanottaa ilmoituksen, ilmoittaa ilmoituksen tehneelle taholle kohteen siirtymisestä valvonnan piiriin ja tekee riskinarvioinnin

perusteella päätöksen ensimmäisen tarkastuksen ajankohdasta. Tämän jälkeen valvontakohteeseen saa aloittaa toiminnan ja se lisätään suunnitelmallisen ja säännöllisen valvonnan kohteeksi ympäristöterveydenhuollon kohderekisteriin. Vesilaitoksille on lainsäädännössä säädetty edelleen hyväksymismenettely ennen toiminnan aloittamista, mikäli laitoksella on omaa vedenottoa tai käsittelyä.

Terveysturvallisuuslain mukaiset suunnitelmallisen valvonnan kohteet jaetaan valtakunnallisen ohjeen mukaisesti kolmeen riskiluokkaan, joiden perusteella määritetään valvontakohdetyypin yleinen tarkastustiheys. Riskinarvioinnin perusteella kohdekohtaista tarkastustiheyttä voidaan lisätä tarpeelliseksi katsotulla määrällä tai vähentää enintään puoleen valvontaohjelmassa määritellystä kohdetyypikohtaisesta tarkastustiheydestä. Riskinarviointi perustuu toiminnan aiheuttamiin terveysuhkiin tai valvottavan tilan olosuhteisiin, joista voi aiheutua terveyshaittaa.

Näytteenotto

Terveysturvallisuuslaki ja sen perusteella annetut säädökset määrittelevät varsin tarkasti talous- ja uimavesistä otettavat näytemäärät sekä näytteistä tehtävät analyysit. Näiden osalta toimitaan säädösten määräämällä tavalla. Lisäksi voidaan joutua ottamaan esimerkiksi puhtausnäytteitä valvontakohteen siivoustoiminnan omavalvonnan toimivuuden ja oman siivoustoiminnan tehokkuuden tarkistamiseksi tai selvittämään tarkastuskohteen sisäilman laatua näytteenotoin.

2.3 Tupakkalain valvonta

Tupakkalaissa säädetään toimenpiteistä, joilla pyritään tupakointia vähentämällä ehkäisemään niiden terveysvaarojen ja -haittojen syntymistä, joita tupakointi aiheuttaa tai joiden syntymisalttiutta se lisää. Lain tarkoituksena on vähentää ympäristön tupakansavulle altistumista kaikissa ikäryhmissä.

Kunnan tulee omasta aloitteestaan tai tehtyjen ilmoitusten perusteella suorittaa tupakkatuotteiden (sisältäen nikotiininesteet) varastointi- ja myyntipaikkojen tarkastuksia sekä valvoa tupakkatuotteiden ja tupakointivälineiden myyntiä ja sijoittelua myyntipisteessä, automaattisen myyntilaitteen sijoittamista, tupakkatuotteiden ja tupakointivälineiden myynnin omavalvontaa, tupakkatuotteiden ja tupakointivälineiden mainontaa ja muuta myynninedistämistoimintaa samoin kuin tupakointikieltojen ja – rajoitusten noudattamista toimialueellaan. Valvonnassa noudatetaan valtakunnallista ohjeellista kohdetyypikohtaista tarkastustiheyttä. Tarkastuskäynneillä käytetään pääasiassa aistihavaintoihin perustuvaa arviointia.

Tärkeimpänä valvonnan painopisteenä ovat toimenpiteet, joilla voidaan vähentää alle 18-vuotiaiden ympäristön tupakansavulle altistumista ja alaikäisten tupakan saatavuutta ja tupakoinnin aloittamista. Tupakkatuotteiden ja tupakointivälineiden myyntipaikkojen valvontaa kohdennetaan ensisijaisesti alle 18-vuotiaille tarkoitettujen oppilaitosten, harrastus- ja kerhotilojen ja muiden alle 18-vuotiaiden suosimien paikkojen läheisyydessä sijaitseviin tupakanmyyntipaikkoihin. Pyrkimys on vähentää

alaikäisten tupakoinnin aloittamista ja tupakkatuotteiden saatavuutta sekä tupakoinnin houkuttelevuutta. Valvontaa kohdistetaan myös alaikäisiin suunnattuun mainontaan.

2.4 Nikotiinivalmisteiden myynnin valvonta

Lääkelaissa on säädetty kunnalle tehtäviä nikotiinivalmisteiden lupa- ja valvontaviranomaisena. Nikotiinikorvaushoitoon tarkoitetut itsehoitovalmisteet on luokiteltu lääkkeiksi ja niitä saadaan myydä valvotusti yli 18-vuotiaille. Nikotiinikorvaushoitovalmisteita voidaan ottaa myyntiin apteekkien lisäksi tupakkaa myyvissä kaupoissa, kioskeissa ja huoltamoissa myyntipaikan sijaintikunnan myöntämän luvan perusteella. Nikotiinivalmisteiden myynnin valvontaa suoritetaan pääasiassa muun valvonnan yhteydessä.

2.5 Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonta ja eläinlääkintähuollon järjestäminen

Kunnan on laadittava suunnitelma järjestämistään eläinlääkäripalveluista sekä eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnan järjestämisestä alueellaan. Suunnitelman tulee sisältää tiedot eläinlääkäripalvelun tuottamistavasta, saatavuudesta, laadusta ja mitoituksesta sekä valvontaan kuuluvista tarkastuksista, näytteenotoista ja muista toimenpiteistä. Palvelun mitoitusta suunniteltaessa on otettava huomioon yksityisten eläinlääkäripalveluiden tuottajien kunnan alueella tarjoamat palvelut. Aluehallintovirasto ohjaa kunnan suunnitelman laatimista sekä valvoo ja arvioi sen toteutumista.

2.5.1 Eläinten terveyden valvonta

Kunnan velvollisuuksiin kuuluu eläintautilain ja sen nojalla annettujen säännösten täytäntöönpano ja noudattamisen valvonta kunnan alueella. Kunnan on alueellaan huolehdittava myös siitä, että eläintautien toteamiseksi tehdään tarvittavat tutkimukset sekä siitä, että tarvittaessa välttämättömin rajoituksin estetään eläintaudin leviäminen. Kunnan on tiedotettava vastustettavan eläintaudin esiintymisestä alueellaan ensisijaisesti läänineläinlääkärille.

Eläintautivalvonta pitopaikoissa tapahtuu normaalin kunnaneläinlääkärin sairaskäynnin aikana tai aluehallintoviraston kunnalle antaman määräyksen perusteella. Lisäksi erillisiä tarkastuksia tehdään tiettyntyyppisissä pitopaikoissa ennalta suunnitellusti ilman epäilyä valtakunnallisiin terveysvalvontaohjelmiin liittyen. Vastustettavien eläintautien epäilytilanteissa valvova eläinlääkäri voi tehdä tilalle valvontakäynnin myös ilman aluehallintoviraston antamaa erillistä toimeksiantoa. Kunnaneläinlääkärien alueellisesti järjestettävä päivystysjärjestelmä takaa sen, että virkaeläinlääkäri on tavoitettavissa. Kunnaneläinlääkäri ilmoittaa tautiepäilystä edelleen aluehallintovirastoon.

Useiden lakisääteisesti vastustettavien eläintautien valvonta perustuu tautiepäilyn perusteella otettavien näytteiden tutkimuksiin. Tautivalvontaa toteutetaan joko riskinarvioinnin perusteella satunnaisotannoin taikka vuosittain toistuvana valvontaohjelmana. Kunta huolehtii tarvittavasta näytteenotosta tiloilla valtion toimeksiantona saatuaan asiasta aluehallintoviraston määräyksen.

Tuotantoeläimille toteutetaan useita terveysvalvontaohjelmia, joista osa on pakollisia. Pakollisten terveysvalvontaohjelmien toimeenpanoa tiloilla valvoo kunnaneläinlääkäri. Kunta hyväksyy tai ottaa vastaan ilmoituksen toimialueellaan sijaitsevien tilojen liittymisestä tai eroamisesta joidenkin eläintautien vastustamiseksi ja ennalta ehkäisemiseksi toteutettavista terveysvalvontaohjelmista.

Elävien eläinten ja eläimistä saatavien tuotteiden EU:n sisämarkkinakaupan valvonta on oleellinen osa eläintautivalvontaa. Kunta toimeenpanee alueellaan sekä sisämarkkinakaupan tuonnin että viennin valvontaan liittyvät toimeenpanotehtävät.

Helposti leviävien eläintautien torjuntatoimiin koulutetaan lisäksi valmiuseläinlääkäreitä, joista osa on kunnaneläinlääkäreitä. Helposti leviävien eläintautien varalta on kansallinen valmiussuunnitelma, joka sisältää toimintaohjeet tautitapauksia epäiltäessä tai todettaessa. Eläintautien torjuntavalmiutta ja valmiussuunnitelman toimivuutta testataan ajoittain valmiusharjoituksin.

Eläimistä saatavien sivutuotteiden valvonnan valvontaviranomaisia kunnissa ovat kunnan valvontatehtäviin määrätty eläinlääkärit, jotka hyväksyvät ja valvovat heille valvottavaksi säädettyjä sivutuotealan laitoksia. Kunta tekee lisäksi tarkastuskäyntejä toimialueensa muihin paikkoihin, joissa sivutuotteita käsitellään, kerätään, kuljetetaan, käytetään tai hävitetään. Valvontaa suoritetaan mm teknisten tuotteiden varastointilaitoksissa, tilarehustamoissa, tilakohtaisissa polttolaitoksissa ja osassa teknisiä laitoksia.

Syrjäisellä alueella tarkoitetaan aluetta, jossa raatoja ja tiettyjä muita sivutuotteita saa haudata maahan säädettyjä vaatimuksia noudattaen. Hautamisesta on pidettävä kirjaa ja siitä on ilmoitettava etukäteen paikalliselle kunnaneläinlääkärille.

Haaskanpito esimerkiksi eläinten metsästystä, valokuvausta, ruokkimista tai katselua varten on ilmoituksen varaista toimintaa. Ilmoitus haaskanruokintapaikasta ja sen lopettamisesta tehdään kunnaneläinlääkärille, joka pitää alueensa haaskanruokintapaikoista rekisteriä ja ilmoittaa niistä aluehallintovirastoon. Toimijan on myös ilmoitettava haaskaruokintapaikalle toimitettujen sivutuotteiden määrä kuukausittain kunnaneläinlääkärille, joka pitää ilmoituksista luetteloja ja raportoi niistä edelleen aluehallintovirastoon.

2.5.2 Eläinten hyvinvoinnin valvonta

Kunnan suorittamaa eläinsuojeluvalvontaa eläinten pitopaikoissa hoitavat kunnaneläinlääkärit, kunnan terveydensuojeluvalvontaa hoitavat viranhaltijat (terveystarkastajat) sekä poliisi. Eläinkuljetuksia valvoo maanteillä pääsääntöisesti poliisi, mutta myös läänineläinlääkäreillä ja kunnaneläinlääkärillä on oikeus tehdä eläinkuljetuksia koskevia tarkastuksia tietyin ehdoin.

Valvontaa tehdään käytännössä sekä epäilyn perusteella tehtävinä tarkastuksina että ennalta suunniteltujen ohjelmien mukaisesti.

Tarkastuksia voidaan tehdä myös ilman epäilyä sellaisiin paikkoihin, joissa toiminta edellyttää eläinsuojelulaissa tarkoitetun luvan hakemista aluehallintovirastolta tai ilmoituksen tekemistä aluehallintovirastolle. Tällaisia paikkoja ovat esimerkiksi eläintarhat ja -näyttelyt, eläinkaupat, pieneläinhoitolat ja suuret kennelit, sirkukset, riistaeläintarhat sekä ravi- ja ratsastustallit. Ilman epäilyä tarkastuksia saadaan tehdä myös eläinkilpailuihin ja muihin vastaaviin tilaisuuksiin.

2.5.3 Eläinlääkäripalvelujen järjestäminen

Kunnan on järjestettävä arkipäivisin virka-aikana saatavilla oleva peruseläinlääkäripalvelu asukkaidensa pitämiä kotieläimiä varten sekä sellaisten yhteisöjen pitämiä kotieläimiä varten, joilla on kotipaikka sen alueella. Muita kotieläimiä kuin hyötyeläimiä varten tämä palvelu on kuitenkin järjestettävä vain, jos palvelua ei ole muuten saatavilla yhteistoiminta-alueella. Kaikkia kunnan alueella pidettäviä hyötyeläimiä varten kunnan on kuitenkin järjestettävä arkipäivisin virka-aikana eläinlääkärin käynnin eläintenpitopaikassa mahdollistava peruseläinlääkäripalvelu.

Eläinlääkintähuoltolain mukaan hyötyeläimiä ovat alkutuotannossa ja muussa elinkeinotoiminnassa sekä ihmisille tarpeellisissa työsuorituksissa käytettävät eläimet. Hyötyeläimiä eivät lain perustelujen mukaan ole seura-, harrastus- tai kilpailutoiminnassa käytettävät eläimet. Eläinlääkintähuoltolaki rajaa asiakaspiirin ulkopuolelle kiireettömän hoidon osalta myös esimerkiksi vapaa-ajan asuntojen omistajat, joiden virallinen kotikunta on muualla. Laki ei kuitenkaan estä tarjoamasta palveluja myös muille kuin oman kunnan asukkaille tai yhteisöille, jos resursseja on riittävästi eivätkä ulkopuolisille annetut palvelut heikennä oman kunnan asukkaiden palvelujen saatavuutta.

Kuntaa ei ole velvoitettu järjestämään peruseläinlääkäripalvelua muille kotieläimille kuin hyötyeläimille niiltä osin, kun yhteistoiminta-alueella olevat yksityiset eläinlääkärit tai eläinlääkäriasemat tyydyttävät palveluiden kysynnän. Kunnan on omassa eläinlääkintähuollon suunnitelmassaan osoitettava, että yksityisiä eläinlääkäripalveluja on määrällisesti ja laadullisesti riittävinä ja keskeytyksettä saatavissa, jos kunta ei itse järjestä peruseläinlääkäripalvelua kaikille kotieläimille. Kunnalla tulee olla valmius hoitaa muita kuin hyötyeläimiä, jos yksityinen palvelutarjonta osoittautuu riittämättömäksi tai keskeytyy. Erityisesti hevosten suhteen jako hyötyeläimiin ja ei-hyötyeläimiin voi olla ongelmallinen ja tulkinnanvarainen. Käytännössä kunnan on syytä varautua tuottamaan peruseläinlääkäripalvelu kaikille alueensa hevosille, jos varmuutta yksityisestä palvelutarjonnasta ei ole.

Kunnan on peruseläinlääkäripalveluun kuuluvana järjestettävä terveydenhuollon palvelut kotieläimille, joita varten on olemassa valtakunnallinen terveydenhuolto-ohjelma ja asianmukainen toteutumisen seurantajärjestelmä. Tällä hetkellä tällaisia ohjelmia ovat nautatiloille tarkoitettu Naseva ja sikatiloille tarkoitettu Sikava.

Kiireellistä eläinlääkäriapua kunnan on järjestettävä kaikkia alueellaan vakinaisesti tai tilapäisesti olevia kotieläimiä varten kaikkina vuorokauden aikoina. Peruseläinlääkäripalvelun ja kiireellisen eläinlääkäriavun tulee olla saatavilla palvelujen käyttäjien kannalta kohtuullisessa ajassa ja kohtuullisella etäisyydellä maantieteelliset olosuhteet huomioon ottaen. Kunnan on myös järjestettävä palveluja varten tarpeelliset toimitilat ja työvälineet ottaen huomioon eläinlääkintähuoltolain ja työturvallisuuslain velvoitteet työnantajana sekä kunnan suunnitelma ja kunnan alueella pidettävien kotieläinten lajit ja lukumäärät.

Kunta voi tehdä yksityisen eläinlääkäripalvelun tuottajan kanssa sopimuksen peruseläinlääkäripalvelun ja kiireellisen eläinlääkäriavun tuottamisesta. Palveluntuottaja voi olla luonnollinen henkilö, yksityisoikeudellinen oikeushenkilö tai oppilaitos. Sopimusta ei voi tehdä valvontatehtävien hoitamisesta. Palvelut on kilpailutettava hankintalainsäädännön mukaisesti.

Kuntien järjestämien ja ostopalveluina hankkimien eläinlääkäripalvelujen on oltava eläinlääketieteellisesti asianmukaisia. Kuntien on seurattava palvelujen saatavuutta, riittävyyttä ja laatua osana ympäristöterveydenhuollon laadunvalvontaa.

3. Tarkastuksen sisältö ja tarkastukseen keskimääräisesti käytettävä aika

Tarkastuksella tarkoitetaan valvontaviranomaisen tai tämän valtuuttaman ulkopuolisen asiantuntijan säännöllisesti ja ennalta suunnitellusti tekemää valvontakohteen tarkastusta, jossa arvioidaan valvontakohteen vaatimustenmukaisuus. Tarkastukset voivat sisältää myös näytteiden ottoa ja mittauksia kohteen, kohteessa harjoitettavan toiminnan tai siellä valmistettavien tuotteiden taikka tarjottavien palveluiden terveyshaittojen, omavalvonnan, turvallisuuden ja määräystenmukaisuuden arvioimiseksi.

Tarkastus voi sisältää useiden edellä mainittujen ympäristöterveydenhuollon lakien mukaisia toimenpiteitä. Tarkastusaikaan vaikuttaa tarkastuksen sisällön laajuus ja tarkastusaikaan katsotaan kuuluvaksi varsinaisen kohteessa tehdyn tarkastuksen lisäksi tarkastukseen valmistautuminen sekä tarkastuspöytäkirjan laatiminen.

Tarkastuksella kohde tai toiminta voidaan tarkastaa kokonaisuudessaan laajasti. Useimmiten tarkastukset ovat kuitenkin lyhytkestoisempia ja tarkastuksen kohteena on vain osa toiminnasta tai kohteesta. Uusille hyväksynnän vaativille kohteille tehdään tarkastus jo ennen toiminnan aloittamista. Ilmoituksenvaraisille kohteille ensimmäinen tarkastus tehdään alustavan riskikartoituksen perusteella yleensä puolen vuoden sisällä toiminnan aloittamisesta. Myös toiminnanharjoittajan vaihtumisilmoituksen yhteydessä kohteeseen tehdään yleensä aina suunnitelman mukainen tarkastus.

Harvoin tarkastettaville kohteilla jokainen tarkastus on laaja koko toiminnan kattava tarkastus. Useamman kerran vuodessa tarkastettaville kohteille tarkastukset suunnitellaan niin, että koko

kohteen toiminta ja tilat tulee tarkastettua vähintään kerran kolmen vuoden aikana. Riskinarvioinnin perusteella ratkaistaan lopullinen tarkastusten laajuus ja aika.

Eri lakien mukaisten tarkastusten yleiset sisällöt

	Tarkastuksen yleinen sisältö
Elintarvikevalvonta	Minkä tahansa näkökohdan tutkiminen sen toteamiseksi, onko kyseinen näkökohta vaatimusten mukainen Ilman ennakkovaroitusta aina kun mahdollista Ei yleensä kata koko yrityksen toimintaa, kohdistuu johonkin tiettyyn osaan.
Terveysturvallisuuden valvonta	Terveysvaaran tai haitan esiintymisen selvittäminen Aistinvaraista tarkastelua ja arviointia, tarvittaessa mittauksia ja näytteenottoa
Tupakkalain valvonta	Kohteen toiminnan ja tilojen vaatimustenmukaisuuden arvioiminen
Nikotiinivalmisteiden myynti	Kohteen toiminnan ja tilojen vaatimustenmukaisuuden arvioiminen
Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonta	Tautien esiintymisen tutkiminen, toiminnan ja olosuhteiden vaatimustenmukaisuuden arvioiminen.

Oiva-järjestelmässä on yksityiskohtaiset Ruokaviraston laatimat Oiva-arviointiohjeet valvonnan suorittamiselle, joita käytetään kaikissa Oiva-järjestelmän piirissä olevissa kohteissa. Tarkastustulokset kerrotaan Oiva-raportissa, jossa hymynaamasymboleilla kuvataan yrityksen elintarvikevalvonnan tuloksia. Hymynaamoja on neljä: oivallinen, hyvä, korjattavaa ja huono. Tarkastustulokset raportoidaan julkaisemista varten sähköisesti Vati-järjestelmän avulla.

Kaikista varsinaisista tarkastuksista tehdään aina tarkastuskertomus, pääsääntöisesti Vati-järjestelmää käyttäen, jolloin tarkastuskertomus arkistoituu myös valtakunnalliseen tietokantaan. Niistä tarkastuksista, joiden kohde ei löydy Vati-järjestelmässä, tehdään tarkastuskertomus yksikön omaa pohjaa taikka valtakunnallisia yhtenäisiä tarkastuskertomuspohjia käyttäen.

4. Valvontakohteiden ja valvontakohdetyyppien riskiluokitus ja tarkastustiheydet

Tarkastusten sisältö ja tiheys yksittäisten elintarvikehuoneistojen osalta riippuu arvioidusta riskistä, joka puolestaan on riippuvainen harjoitetun toiminnan laajuudesta ja laadusta. Määrittääkseen

valvontakohteen toiminnan laajuutta ja laatua on toimivaltaisen viranomaisen arvioitava kohdetta, siellä harjoitettavaa toimintaa, omavalvontaa ja tuotantomääriä sekä otettava huomioon se, kuinka toimija on aikaisemmin noudattanut lainsäädännössä asetettuja vaatimuksia. Tarkastustiheyttä määriteltäessä otetaan huomioon myös toimialakohtaisessa valtakunnallisessa valvontaohjelmassa valvontakohtetyypille määritelty riskiluokka.

Elintarvikevalvonnan ja terveydensuojelun valvontakohteiden riskinarviointi on tehty pääasiassa Vati-ohjelmalla. Lopullista tarkastustiheyttä määriteltäessä otetaan huomioon myös kohteen vuosittainen toiminta-aika ja kunkin kohdeluokituksen sisällä aiemmasta valvonnasta saatu tieto sekä muu viranomaisen ammattitaitoon, kokemukseen ja paikallistuntemukseen perustuva asiantuntijaharkinta.

5. Valvontamenetelmät ja kirjanpito

Valvonta-asetuksessa säädetään valvontamenetelmistä, joita viralliseen valvontaan liittyvissä tehtävissä käytetään. Näitä ovat mm. omavalvontajärjestelmän arviointi, tarkastustoiminta, seuranta, henkilöstön haastattelut sekä toimijan mittaustulosten lukeminen ja todentaminen viranomaisen omien laitteiden avulla. Oleellista menetelmien valinnassa on, että viranomainen voi valitsemillaan valvontamenetelmillä perustellusti varmistua siitä, että lainsäädännön vaatimukset valvontakohteessa täyttyvät. Todetessaan seikkoja, jotka eivät täytä lainsäädännön vaatimuksia, on valvontaviranomaisen annettava toimijalle ohjeita ja kehotuksia epäkohtien poistamiseksi. Viranomaisen on seurattava, että toimija poistaa epäkohdat ja tarvittaessa ryhdyttävä hallinnollisiin pakkokeinoihin epäkohtien korjaamiseksi.

Valvontakohderekisteri on pääasiassa Vatissa. Myös valvontakirjanpito on lähes kokonaisuudessaan Vatissa ja sisältää huoneistonhyväksyntään ja ilmoituksen käsittelyyn liittyvät asiakirjat, tarkastuksista laadittavat tarkastuskertomukset, neuvotteluista pidettävät muistiot, viranomaisnäytteiden tutkimustulokset, arviointiraportit sekä viranomaisen muista toimenpiteistä kirjaamat asiat. Palvelulain vaatimukset huomioidaan ilmoitusten ja hakemusten käsittelyssä ja tehdyt toimenpiteet dokumentoidaan Vati-järjestelmään. Niiden kohteiden osalta, jotka eivät ole Vatissa, valvontakohteet ovat Uudenkaupungin tietohallinnon tarjoamalla yhteisellä verkkoasemalla yleensä excel- taulukkomuodossa. Tällaisia ovat lähinnä eläintauti-, eläinsuojelu- ja sivutuotevalvonnan jotkut kohteet.

Tarkastuksesta laadittuun tarkastuskertomukseen kirjataan valvonnan tarkoitus, käytetyt menetelmät, valvonnan tulokset, säädösperusteet sekä tarvittaessa asianomaiselta toimijalta edellytettävät toimenpiteet. Tarkastuskertomuksesta toimitetaan aina yksi kappale tarkastuskohteelle ja lisäksi tarkastuskertomus lähetetään mahdollisesti tiedoksi muille asianosaisille. Viranomainen säilyttää kirjanpidon siten, että se voidaan antaa pyydettyessä toisen valvontaviranomaisen tai auditoijan tarkastettavaksi.

6. Häiriötilanteet

Terveysvaaralla tarkoitetaan mitä tahansa biologista, kemiallista tai fysikaalista tekijää tai tilaa, joka saattaa vaarantaa elintarvikkeen turvallisuuden. Kunnan on selvitettävä alueellaan ilmenevät terveysvaaratilanteet, kuten ruokamyrkytykset ja muut elintarvike- ja vesivälitteiset vaaratilanteet. Tätä varten kunnan on laadittava toimintaohje ja varauduttava mahdollisesti tarvittavaan näytteenottoon ja tutkimuksiin.

Kunta voi saada tiedon terveydelle vaarallisista elintarvikkeista mm oman alueensa viranomais- tai omavalvonnan tutkimustuloksista, kuluttajavalituksista tai Ruokavirastosta. Ruokaviraston lähettämiin RASFF-ilmoituksia koskeviin tiedusteluihin viranomaisen on reagoitava välittömästi selvittämällä, onko kyseisiä elintarvike-eriä tullut Suomeen. Valvontaviranomaisen on ilmoitettava aluehallintovirastolle ja Ruokavirastolle todetuista terveysvaaroista sekä tarvittaessa sellaisista valvonnassa esille tulleista seikoista, joilla voi olla vaikutusta elintarvikkeiden turvallisuuteen.

Saatuun ilmoituksen elintarvike- tai vesivälitteisestä ruokamyrkytyksestä tai sellaisen epäilystä viranomaisen on viipymättä toimitettava tapausta koskeva tutkimus. Ruokamyrkytystapausten keskeinen tavoite on sairastumisen aiheuttajan ja lähteen etsiminen. Epidemian tutkiminen tapahtuu kunnan kustannuksella ja talousarvioon on varattava rahaa tutkimuksia varten. Kunnan tartuntatauti-, terveydensuojelu- ja elintarvikevalvontaviranomaisten on sovittava ruokamyrkytysten seurantatyön järjestämisestä ja tätä työtä varten tulee nimetä kunnan epidemioiden selvitystyöryhmä. Työryhmän on laadittava kirjallinen toimintaohje keskeisten tehtävien osalta.

Eläinlääkintähuollon vakavammissa häiriötilanteissa, kuten eläintautitilanteissa, johtovastuu on aluehallintovirastolla. Yksikössä on 8 kunnaneläinlääkärinä, joista yksi on valmiuseläinlääkäri. Eläinlääkintähuollon häiriötilanteissa yksikkö on melko hyvin resursoitu hoitamaan välttämättömät eläinlääkintähuollon tehtävät yksikön omalla henkilöstöllä kohtuullisen ajan priorisoimalla tehtäviä siten, että ei-kiireelliset tehtävät jätetään hoitamatta.

Ympäristöterveydenhuollolla on häiriötilanteita varten toimenpidesuunnitelma ja suunnitelma tarkastetaan ja tehdään mahdolliset päivitykset joka vuosi tammikuun aikana. Erityisesti varmistetaan, että avainhenkilöiden ja epidemiatyöryhmiin kuuluvien henkilöiden yhteystiedot löytyvät ajantasaisina suunnitelmasta. Epidemiatyöryhmien kokoonpanot esitellään kunkin kunnan omassa häiriötilanteiden suunnitelmassa sekä yhteisesti ympäristöterveydenhuollon häiriötilanteiden suunnitelmassa.

Yksikön talousarviossa on varauduttu mahdollisten häiriötilanteiden ylimääräisistä näytteiden tutkimuksista aiheutuviin kustannuksiin. Eläintauti- ja zoonoositalanteiden ilmoitusmenettelyt on kuvattu häiriötilanteiden suunnitelmassa.

7. Näytteenotto ja tutkiminen sekä laboratoriot, joihin valvonta tukeutuu

Näytteenotto ja tutkiminen ovat valvontamenetelmiä, joilla voidaan selvittää omavalvonnan toimivuutta sekä tuotteiden turvallisuutta ja määräystenmukaisuutta. Näytteiden tutkimiseen käytettävän laboratorion tulee olla asianmukaisesti hyväksytty tekemään pyydettyjä tutkimuksia. Tutkimuslaboratoriot valitaan soveltuvien osien hankintalainsäädännön asettamia vaatimuksia noudattaen kuitenkin ottaen huomioon näytteiden laboratorioon kuljetuksen joustavuus ja laboratorion mahdollisuus taata riittävän laaja tutkimusvalikoima ja palvelu myös häiriö- ja kriisitilanteiden aikana.

Elintarvikevalvonnassa näytteenottosuunnitelmien riskiperusteisuuden pohjaksi kartoitetaan tarkastuskäynneillä yritysten omavalvontasuunnitelmien näytteenoton vaatimustenmukaisuutta ja puutteiden esiintyessä otetaan omavalvontanäytteet viranomaisnäytteinä.

Terveystieteiden lain valvonta sisältää runsaasti lähinnä talousveden näytteenottoa, mistä tehdään yksityiskohtainen näytteenottosuunnitelma vuosittain. Tupakkalain valvonnassa saatetaan joutua ottamaan näytteitä epäselvissä ja riitatilanteissa.

Suunnittelukaudella valvonta tukeutuu pääasiassa Rauman ympäristölaboratorioon, laboratorio Eurofinsiin Raisiossa, Turun yliopiston Aerobiologian yksikköön Turussa sekä Vesien suojeluyhdistyksen laboratorioon Turussa, joilla kaikilla on tarvittavat hyväksynyt ja akreditoituneet menetelmät. Tarvittaessa näytteet lähetetään johonkin muuhun laboratorioon, jolloin laboratorion pätevyys tutkia näyte varmistetaan ennakolta. Kriisiajan laboratorio ja säteilytutkimuslaboratorio määritellään häiriötilanteiden suunnitelmassa.

8. Hallinnolliset pakkokeinot

Hallinnollisia pakkokeinoja käytetään valvonnassa silloin, kun toimija ei ryhdy tarvittaviin toimenpiteisiin määräysten noudattamiseksi, eivätkä muut valvontatoimenpiteet toimijan velvoittamiseksi noudattamaan määräyksiä ole riittäviä. Pakkokeinoja ovat mm. erilaiset määräykset ja kiellot, seuraamusmaksu, uhkasakko sekä teettämisen- ja keskeyttämisen uhka, haltuunotto sekä hyväksynnän peruuttaminen.

Hallinnollisia pakkokeinoja koskevat säännökset ovat elintarvikelain 9 luvussa ja terveydensuojelulain 13 luvussa. Lisäksi Ruokavirasto on laatinut viranomaisille ohjeita ja päätösmalleja elintarvikelain (297/2021) mukaisten hallinnollisten pakkokeinojen käytöstä.

Hallinnollisia pakkokeinoja koskevaa toimivaltaa voidaan kunnassa siirtää kunnan viranhaltijalle lievempien pakkokeinojen osalta. Elintarvikevalvonnassa tällaisia ovat esimerkiksi

elintarvikemääräysten vastaisuuden poistaminen, kieltäminen, elintarvikkeen markkinoilta poistaminen ja yleinen tiedottaminen, haltuunotto ja elintarvikkeen käyttöä ja hävittämistä koskeva päätös.

Uudenkaupungin ympäristöterveydenhuollon yksikössä toimivaltaa on siirretty määräysten osalta terveystarkkailua tekeville viranhaltijoille sekä muiden lievempien pakkokeinojen osalta ympäristöterveydenhuollon johtajalle. Sen sijaan esimerkiksi päätöksen uhkasakon asettamisesta kunnan viranhaltijan antaman määräyksen tehosteeksi tekee lautakunta tai toimielin. Vaikka toimivaltaa hallinnollisten pakkokeinojen käyttöön ei olisi siirretty valvontatehtäviä suorittavalle kunnan viranhaltijalle, viranhaltija on kiireellisissä tapauksissa oikeutettu antamaan määräyksiä epäkohdan poistamiseksi, asettamaan kieltäviä ja tekemään haltuunottoa koskevan päätöksen. Tällainen viranhaltijapäätös on viipymättä saatettava lautakunnan tai toimielimen käsiteltäväksi.

Erytislaeissa ei ole hallintomenettelyä koskevia säännöksiä, vaan sovellettaviksi tulevat hallintolain (434/2003) säännökset (kuuleminen, päätöksen perusteleva jne.) Mikäli viranomaisen katsotaan, että pakkokeinopäätös on mahdollisesta muutoksenhausta huolimatta pantava heti täytäntöön, tämä täytyy päätöksessä nimenomaisesti todeta. Toimija vastaa niistä kustannuksista, joita toimijalle aiheutuu viranomaisen pakkokeinopäätöksistä.

Rangaistusseuraamuksista säädetään sekä erityislaeissa että rikoslain (39/1889, muutos 400/2002). Rikoslain säädetään terveysrikoksesta, josta voidaan tuomita sakko- tai vankeusrangaistukseen.

Elintarvikelaissa säädetään elintarvikerikkomuksesta, josta voidaan tuomita sakkorangaistukseen. Elintarvikevalvontaviranomaisilla on elintarvikelain 67 §:n nojalla velvollisuus tehdä tutkintapyyntö esitutkintaviranomaisille kaikista elintarvikelainsäädännön rikkomuksista lukuun ottamatta tilanteita, joissa teko tai laiminlyönti on vähäinen. Vähäisistäkin laiminlyönneistä on tehtävä ilmoitus, jos kyse on niskoittelusta viranomaisen kieltä ja määräyksiä vastaan.

Eläinsuojelulaissa säädetään, että kunnaneläinlääkäri tai kunnan muu terveydensuojeluvalvontaa hoitava viranhaltija voi kieltää sitä, joka rikkoo eläinsuojelulakia tai sen nojalla annettua säännöstä tai määräystä taikka lopetusasetusta, jatkamasta tai toistamasta lain tai sen nojalla annettujen säännösten tai määräysten taikka lopetusasetuksen vastaista menettelyä taikka määrätä tämän asian laatuun nähden riittävässä määräajassa täyttämään velvollisuutensa.

Jos eläinsuojelulliset syyt vaativat, toimivaltainen viranhaltija voi ryhtyä välittömiin toimenpiteisiin eläimen hyvinvoinnin turvaamiseksi. Tässä tarkoituksessa eläimelle voidaan hankkia hoitoa muualta tai hoitaja taikka rehua tai muita eläimen hyvinvoinnin kannalta ehdottoman välttämättömiä aineita taikka, jos se ei ole mahdollista tai tarkoituksenmukaista, eläin voidaan lopettaa tai toimittaa teurastettavaksi taikka myydä huutokaupalla tai käyvästä hinnasta muuten.

9. Valvontamaksut

Suunnitelman mukainen valvonta on toiminnanharjoittajalle maksullista. Maksujen perusteista ja taksasta päättää kunta. Kunnan tulee kuitenkin määrätä suoritteistaan perimänsä maksut siten, että ne vastaavat suuruudeltaan enintään suoritteen tuottamisesta aiheutuvia kustannuksia. Valvontasuunnitelman perusteella voidaan ennakoida valvontamaksun kohdekohtainen suuruus ja niistä kertyvä ympäristöterveydenhuollon valvontamaksutulo. Lisäksi osalle valvontakohteita tulee maksettavaksi valvonnan vuosimaksu, jonka suuruus ja perusteet tulevat suoraan elintarvike- tai terveydensuojelulaista.

Hinnasto ja taksa on laadittu kohdetyyppikohtaisesti. Taksaluokkien perustana on käytetty viranomaisen tuntityölle laskettua tuntihintaa, mitä käytetään taksan perustana myös silloin, jos kyseessä on tarkastus, mikä ei kuulu mihinkään hinnastossa mainittuun kohdetyyppiin. Myös lisätarkastukset ja uusintatarkastukset ovat maksullisia ja maksu määräytyy käytetyn ajan perusteella.

Maksutaksassa tarkastuksille on tarkastuksen laajuudesta riippumaton kohdetyyppikohtainen hinta, mutta kohtuullistamispykälä mahdollistaa taksan soveltamisen siten, että maksu on tarkastuksen laajuuteen nähden kohtuullinen. Yrittäjien tasapuolisen kohtelun vuoksi yrityksen maantieteellisestä sijainnista riippumatta matkakulut ja matkoihin käytetty aika on lisätty tuntihintaan keskimääräisenä kuluna.

Ympäristöterveydenhuollon maksutaksa on hyväksytty ympäristöterveydenhuollon lautakunnassa ja se on nähtävillä ympäristöterveydenhuollon nettisivuilla.

10. Koulutussuunnitelma ja henkilöstön pätevyyden varmistaminen

Uuden henkilöstön rekrytoinnin yhteydessä varmistetaan, että virkaan valittu henkilö täyttää viran pätevyysvaatimukset. Osaan tehtävistä on lainsäädännössä edellytetty tiettyä koulutusta. Myös todistusten oikeellisuus varmistetaan virantäytön yhteydessä. Toimenkuvassa määritellään tehtävät ja toimenkuvien määrittelyn yhteydessä varmistetaan myös, että tehtävän määrättyllä henkilöllä on vaadittu pätevyys kaikkiin määrättyihin tehtäviin.

Henkilöstön jatkuva kouluttautuminen on keskeinen edellytys toimialan selviämiseksi laajan ja vaativan tehtäväkentän tehokkaasta hoitamisesta ja tehtävien riskiperusteisesta priorisoinnista. Lainsäädäntö on tunnettava mahdollisimman hyvin kullakin valvonnan osa-alueella. Jokainen viranhaltija osallistuu säännöllisesti alan koulutuksiin, tavoitteena on 8 koulutuspäivää/henkilö vuodessa. Budjetissa on varattu rahaa koulutukseen osallistumiseen. Koulutukseen osallistuja toimittaa koulutuksessa jaetun materiaalin muille luettavaksi ja esittää tiivistäen koulutuksessa opitut uudet asiat muille seuraavassa yhteispalaverissa. Yksikköön hankitaan alan kirjallisuutta ja muuta oppimateriaalia kaikkien käyttöön.

11. Asiakaspalvelu ja valitusten käsittely

Asiakaspalvelun laatua pyritään parantamaan jatkuvasti siten, että se olisi mahdollisimman joustavaa, nopeaa ja asiantuntevaa. Asiakaspalautteet kirjataan ylös ja käsitellään yksikössä laatukäsikirjan ohjeiden mukaisesti.

Paikallisia toimipisteitä on yhteistoiminta-alueella useita. Mynämäellä on paremmin varusteltu kolmen eläinlääkärin yhteisvastaanotto ja terveysvalvonnan ja valvontaeläinlääkärin toimisto. Kalannissa on terveysvalvonnan toimipiste ja lisäksi Laitilassa, Vehmaalla ja Uudessakaupungissa on pienimuotoiset eläinlääkärin vastaanottotilat.

Eläinlääkäreiden ajanvaraus tapahtuu puhelimitse aamuisin puhelinaikaan ja kiireisissä tapauksissa virka-aikaan matkapuhelimista. Vastajaan jätettyihin kiireellisiin viesteihin pyritään vastaamaan nopeasti. Virka-ajan ulkopuolella kiireisiä tapauksia varten on keskitetty maakunnallinen päivystysnumero erikseen pien- ja suureläimille.

Vahingonkorvausvaatimusten käsittelyssä noudatetaan Ruokaviraston ohjeistusta.

12. Viestintä ja tiedotus

Laki viranomaisen toiminnan julkisuudesta painottaa viranomaisen velvollisuutta tiedottaa toiminnastaan. Kunnan tulee tiedottaa ja neuvoa paikallisia yrityksiä ja muita yhteistyötahoja lainsäädännössä annettujen vaatimusten noudattamisessa. Viestinnän tarkoituksena on myös kertoa etukäteen valvonnan painopisteistä ja tavoitteista, lisätä toiminnan läpinäkyvyyttä ja lisätä ympäristöterveydenhuollon tunnettavuutta.

Viestinnän osa-alueita ovat asiakaspalvelu, tiedottaminen sekä kohderyhmien opastus ja kouluttaminen. Viestintä kuuluu kaikille viranhaltijoille, mutta häiriötilanteissa tiedottamisvastuu on ensisijaisesti ympäristöterveydenhuollon johtajalla ja kuntien viestinnästä vastaavilla henkilöillä.

Suurelle yleisölle kohdistuvassa tiedotuksessa käytetään pääasiassa paikallislehtiä ja kuntien internet-sivuja. Keskusvirastojen tuottamaa valistusmateriaalia jaetaan sopivissa tilaisuuksissa. Yksittäisille asiakkaille ja asiakasryhmille tiedotetaan asioista myös puhelimitse tai sähköpostin välityksellä.

Uudenkaupungin nettisivujen ympäristöterveydenhuollon sivustoa käytetään pysyvien asioiden tiedottamisessa ja myös sosiaalista mediaa käytetään silloin, kun se katsotaan järkeväksi ja tehokkaaksi. Kriisiviestintätilanteita varten on laadittu tiedotusohjeita ja mallitiedotteita, jotka löytyvät häiriötilannesuunnitelmasta.

13. Suunnitelman toteutumisen arviointi

Kunnan tulee vuosittain arvioida valvontasuunnitelman toteutumista ympäristöterveydenhuollosta vastaavassa monijäsenisessä toimielimessä aina suunnitelmavuotta seuraavan vuoden alussa. Valvontasuunnitelma-asetuksen mukaan toteutumisen arvioinnissa tulee kuvata tarkastusten kattavuutta, määrää valvontakohdetyypeittäin, sekä valvonnasta saatujen tulojen kohdentumista.

Toteutumisen arvioinnissa esitetään myös arvio voimavarojen riittävydestä suhteessa tarpeeseen ja suunniteltuun toimintaan sekä kuinka paljon voimavaroja on käytetty ennalta suunniteltuihin valvontatehtäviin ja kuinka paljon muihin tehtäviin. Tarvittaessa kerrotaan syyt tai perustelut mahdollisten toteutumattomien tavoitteiden osalta ja vaadittavat toimenpiteet, jotta tavoitteet toteutuisivat seuraavalla tarkastelujaksolla.

Arviointia hyödynnetään paikallisen ympäristöterveydenhuollon valvonnan kehittämisessä, valvonnan jatkuvuuden varmistamisessa ja uusien suunnitelmien laadinnassa. Oman sisäisen seurannan lisäksi huomioidaan myös ulkopuolisten auditoijien tekemät arvioinnit.

14. Raportointi

Kunta tallentaa monijäsenisen toimielimen hyväksymän selvityksen valvontasuunnitelman toteutumisesta Vyha-järjestelmään vuosittain suunnitelmavuoden jälkeisen maaliskuun loppuun mennessä. Keskus- ja aluehallintovirastot seuraavat kunnallisten valvontayksiköiden suorittamaa ympäristöterveydenhuollon valvontaa Vati- ja Vyha-järjestelmien avulla.

Eläinperäisten elintarvikkeiden viennistä raportoidaan vientieräkohtaiset tiedot Ruokavirastolle kerran kuukaudessa niiden kohdemaiden osalta, joihin Ruokavirasto on pyytänyt raportointia. EU:n ja keskusvirastojen valvontahankkeista raportoidaan ohjeiden mukaisesti. Valvontaviranomainen on lisäksi velvollinen pyydettäessä ilmoittamaan keskusvirastoille ja lääninhallitukselle tarkastuksia, valvontatoimenpiteitä, valvontahenkilöstöä, maksuja ja valvontaa koskevia muita tietoja.

Eläinsuojeluvalvontaan liittyvät aluehallintoviraston vaatimat raportit toimitetaan vaaditulla tavalla aluehallintovirastoon ja eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnan työt, joista kunta laskuttaa valtiota, kerran kuukaudessa laskutuksen yhteydessä. Muut keskusviranomaisien mahdollisesti pyytämät raportit toimitetaan ohjeiden mukaisesti sitä pyytäneelle keskusviranomaiselle.

Asetettujen tavoitteiden toteutumista seurataan lisäksi kolme kertaa vuodessa tehtävillä sisäisillä seurannoilla, joista raportoidaan ympäristöterveydenhuollon lautakunnalle ja Uudenkaupungin kaupunginvaltuustolle.

OSA II Valvontasuunnitelman päivitys vuodelle 2022

1. Yleistä

Valtakunnallisten ohjeiden mukaisesti suunnitelmalliseen valvontaan pyritään käyttämään noin puolet terveysvalvontaan osoitetusta työajasta, mikä on laskennallisesti tässä yksikössä noin 660 htpv. Valvontasuunnitelman mukaiseen suunnitelmalliseen valvontaan on suunniteltu ennalta suunniteltuja tarkastuksia ja toimenpiteitä noin 1000 kpl, mikä vaatisi laskennallisesti noin 500 htpv työaikaa. Loput 160 htpv varataan alkutuotannon valvontaan, mahdollisille vuoden aikana tuleville keskushallinnon projekteille, varautumistyölle ja vuoden aikana täsmentyvälle mahdolliselle suunnitelmallisen valvonnan lisätarpeelle. Käytössä oleva resurssi jakautuu suunnitelmassa eri valvonta-alueille seuraavasti: 320 htpv elintarvikevalvonnan tarkastuksiin, 280 htpv terveydensuojelulain mukaiseen valvontaan, 25 htpv tupakkalain valvontaan, 3 htpv läkelain valvontaan sekä 32 htpv muuhun suunnitelmalliseen valvontaan.

Toinen puoli laskennallisesta työajasta varataan suunnitelman ulkopuoliseen työhön, kuten hallinnolliseen työhön (mm suunnittelu, raportointi), koulutukseen, ennalta suunnittelemaan tarkastuksiin (mm asunnontarkastukset), epidemiatilanteiden selvittelyyn, lupakäsittelyihin, asiakasvalituksiin, lausuntojen valmisteluun muille viranomaisille ja puhelinneuvontaan.

Valvontakaudelle 2020-2024 valtakunnallisessa ympäristöterveydenhuollon valvontaohjelmassa on ohjelmakauden teemaksi nostettu yhdenmukainen valvonta ja yhteistyö, jotka otetaan myös Uudenkaupungin yksikön valvontasuunnitelmaan koko yksikön toiminnan painopisteeksi ohjelmakauden ajaksi. Yhteistyötä pyritään lisäämään toimijoiden ja asiakkaiden kanssa ja parantamaan myös viranomaisyhteistyötä. Maakunnan sisällä jatketaan eri valvontayksiköiden välistä toimintatapojen harmonisointia ja yhteistyön lisäämistä yksiköiden välillä.

Lisäksi valtakunnallisessa ohjelmassa on painotettu varautumiseen panostamista. Suunnitelmakauden aikana tullaan varmistamaan, että varautumissuunnitelmat ovat kaikissa yhteistoiminta-alueen kunnissa ajan tasalla ja kaikilla toimialoilla, missä säädökset edellyttävät ympäristöterveydenhuollon varautumissuunnitelmia.

2. Elintarvikevalvontasuunnitelma

Paikallista elintarvikevalvontaa suunnataan eri valvontakohteisiin tai osa-alueisiin sen mukaan, missä sitä riskitekijät huomioon ottaen eniten tarvitaan. Perustan kohdekohtaiselle suunnitelmalle luo Vatissa tehty riskinarviointiin perustuva tarkastussuunnitelma, jonka perusteella joka kohteelle määritellään tarkastustiheys.

Valtakunnallisessa elintarvikeketjun monivuotisessa valvontasuunnitelmassa (Vasu) asetetaan tavoitteita koskien elintarvikevalvonnan vaikuttavuutta ja toimintaa. Näitä tavoitteita tukemaan

Ruokavirasto on nimennyt painopisteitä ja valvontahankkeita, joihin kuntien pitäisi soveltuvin osin osallistua. Tarkemmat ohjeet painopisteiden valvonnasta löytyy Vasusta. Ruokaviraston käynnistämiin valvontahankkeisiin tullaan osallistumaan Ruokaviraston ohjeiden mukaisesti, mikäli alueella on kohteita, joihin hanke voidaan kohdistaa.

Suunnitelmallisen valvonnan osana vuoden 2022 aikana on tarkoitus tehdä elintarvikevalvonnan kohteisiin yhteensä vajaa 500 tarkastusta. Suunniteltu laskennallinen elintarvikevalvontaan liittyvään tarkastustoimintaan käytetty resurssi on laitosvalvontaan noin 70 htpv, vientivalvontaan noin 40 htpv ja muuhun elintarvikevalvontaan noin 200 htpv.

Näytteenottosuunnitelma

Näytteenotto kohdistetaan riskiperusteisesti niihin laitoksiin/kohteisiin, joissa omavalvontanäytteiden otto on ollut puutteellista tai joissa muuten arvioidaan olevan kohonnuttu riskiä patogeenien esiintymiselle. Lisäksi suunnitelmassa on varauduttu kuluttajavalitusten perusteella tehtäviin tutkimuksiin, elintarvikkeista aiheutuvien terveysvaaratilanteiden tutkimuksiin, ruokamyrkytysten selvittämiseksi tarvittaviin tutkimuksiin, Ruokaviraston pyytämiin näytteenottoihin sekä kansalliseen valvontasuunnitelmaan (Vasu) sisältyviin valvonta- ja seurantaohjelmiin ja hankkeisiin liittyvään näytteenottoon. Elintarvikevalvontaan liittyvään näytteenottoon varataan resurssia 10 htpv.

2. Terveystuojelun valvontasuunnitelma

Terveystuojeluvalvontaa tehdään riskiperusteisesti Vati-järjestelmän antaman tarkastussuunnitelman mukaisesti. Valviran valtakunnallisen terveystuojelun valvontaohjelman painopisteet huomioidaan valvonnassa. Vuosille 2020-2024 Valvira on nostanut ympäristöterveydenhuollon yhteisen ohjelman edellyttämät tavoitteet myös terveystuojeluvalvonnan painoisteiksi. Yhtenäisen valvonnan ja yhteistyön lisäämiseksi toiminnanharjoittajia tulee tukea omavalvonnan tekemisessä, erityisesti riskien tunnistamisessa. Kuntien strategiatyön osaksi pitäisi sisällyttää entistä enemmän elinympäristöterveyden edistämistä ja viranomaisten yhteistyötä terveyshaittojen tunnistamisessa ja ennaltaehkäisyssä pitää lisätä.

Talousveden valvonnassa painopisteeksi nostetaan edelleen vesihuollon häiriötilanteisiin varautuminen ja valvontatutkimusohjelmien säädöstenmukaisuus. Pienten vesiosuuskuntien valvontatutkimusohjelmien ja riskikartoitusten tekemistä osuuskuntien kanssa ja tarkastamista jatketaan ja Wsp-työkalun tai vastaavan menetelmän käyttöönottoa kaikkien vesilaitosten suunnitelmissa tarkastetaan. Tarkastuksen yhteydessä varmistetaan myös näytteenottomäärien säädöstenmukaisuus.

Näytteenottosuunnitelma viranomaisnäytteille

Vesilaitosten näytteenotossa noudatetaan valvontatutkimusohjelman näytteenottoa. Suurilta uimarannoilta otetaan näyte noin kaksi viikkoa ennen uimakauden alkua ja lisäksi vähintään kolme näytettä uimakauden aikana. Talviuimapaikoilta otetaan vesinäyte kaksi kertaa kauden aikana.

Perusnäytteenoton yhteydessä tehdään pääsääntöisesti myös tarkastus. Tarvittava laskennallinen lisäresurssi näytteidenoton yhteydessä tehtävistä lisätarkastuksista muun suunnitelmallisen terveydensuojelun valvonnan lisäksi on noin 10 htpv vuodessa.

Suunnitelmallisen valvonnan osana vuoden 2022 aikana on tarkoitus tehdä terveydensuojelulain valvontaan liittyviä tarkastuksia yhteensä noin 260 kpl ja muita suunnitelmalliseen terveydensuojelulain valvontaan liittyviä toimenpiteitä noin 290 kpl. Talusvesivalvontaan varataan resurssia vuonna 2022 noin 120 htpv:ä, uimarantojen valvontaan 25 htpv, ja muuhun terveydensuojelulain mukaiseen valvontaan 135 htpv, eli yhteensä 280 htpv.

4. Tupakkalain valvontasuunnitelma

Tupakkalain valtakunnallisessa suunnitelmassa valvontaohjelmakauden 2020-24 painopisteet ovat omavalvonnan tukeminen, yhteistyö ehkäisevän päihdetyön kanssa sekä laittoman kaupan ehkäisy ja viranomaisten välinen yhteistyö. Valtakunnallisessa suunnitelmassa on kuvattu suositeltavia tapoja näiden tavoitteiden toteutumisen varmistamiseen.

Tupakkatuotteiden myyntipaikkoja valvotaan pääasiassa muiden valvontakäyntien yhteydessä Vatissa olevan tarkastussuunnitelman mukaisesti. Valvonnan toteutumista riittävällä tiheydellä varmistetaan kuitenkin erityisesti koulujen ja muiden oppilaitosten läheisyydessä olevissa myyntipaikoissa sekä muissa mahdollisissa lasten ja nuorten suosimissa tupakkatuotteiden myyntipaikoissa. Asunto-osakeyhtiöiden tupakoinninkieltopäätökset käsitellään valtakunnallisten ohjeiden mukaisesti.

Tupakkalain mukaisia valvontakohteita on alueella noin 500. Tupakkalain mukaiseen suunnitelmalliseen valvontaan suunnitellaan tehtäväksi vuonna 2022 noin 50 tarkastusta, joita varten resurssia varataan noin 20 htpv.

5. Nikotiinivalmisteiden valvonnan suunnitelma

Lääkelakiin perustuvaa nikotiinikorvaushoitovalmisteiden myyntiä valvotaan vuonna 2022 ensisijaisesti muun tarkastuksen yhteydessä niissä kohteissa, kun se on mahdollista, muut kohteet tarkastetaan erikseen tarvittaessa. Vuonna 2022 nikotiinivalmisteiden myynnin valvontaan varataan resurssia 3 htpv.

6. Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonta

Uudenkaupungin ympäristöterveydenhuollon yksikössä eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontaan liittyviä tehtäviä hoitaa pääsääntöisesti valvontaeläinlääkäri ja praktikoiden resurssit kohdennetaan ensisijaisesti praktiikkaan. Tuotantoeläinpraktiikassa tulee kuitenkin huomioida koko elintarvikeketjun pellolta pöytään ajattelu ja alkutuotannon merkitys elintarvikeketjulle sekä eläintautien ja zoonoosien

praktiikkaan liittyvä valvontavastuu. Siipikarjan salmonellavalvonnan hoitavat osittain praktikot ja praktikot auttavat valvontaeläinlääkäreitä myös muissa valvontatehtävien hoidossa tarvittaessa.

Keskushallinnosta tulevat valtion toimeksiantotehtävät hoidetaan ohjeiden mukaisesti ja mikäli aluehallintovirastolta tulee joitain valvontahankkeita, niihin osallistutaan soveltuvin osin aluehallintoviraston ohjeistuksen mukaisesti. Valvontaeläinlääkäri vastaa tehtävien hoidosta tai tarvittaessa delegoinnista edelleen yksikön muille eläinlääkäreille.

Jatkuvat tautivapausohjelmat edellyttävät säännöllisiä tarkastuksia ja näytteenottoja. Alueella on runsaasti siipikarjatuotantoa ja siipikarjan salmonellavalvontaohjelman toteutuminen on yksikössä pysyvä eläintautivalvonnan painopistealue. Kaikkien siipikarjatilojen näytteenoton ja parvi-ilmoitusten toteutumista lainsäädännön edellyttämällä tavalla seurataan joka tilalla. Siipikarjatilosta on kattava ja ajantasainen rekisteri yksikön yhteisissä tietojärjestelmissä ja vuoden aikana kaikki toimivat tilat tarkastetaan vähintään kerran.

Lisäksi alueella on vesiviljelylaitoksia, joiden tautivapausohjelmien edellyttämä näytteenotto suoritetaan määräysten mukaisesti. Kohteet ovat yhteisellä verkkoasemalla olevassa excel-tiedostossa rekisteröitynä ja tarkastukset ja näytteenotot kirjataan taulukkoon, jolloin voidaan seurata helposti, että ohjelmaa noudatetaan määräysten edellyttämällä tavalla.

Sisämarkkinakauppaa valvontaan säädösten edellyttämällä tavalla. Alueella on säännöllistä sisämarkkinavientiä harjoittavia toimijoita, joille joudutaan tekemään Traces-järjestelmässä toimenpiteitä. Sisämarkkinatuonnin valvonnassa varaudutaan toimimaan aluehallintoviraston ohjeiden mukaisesti niissä tilanteissa, missä saapuva erä ei täytä tuonnin ehtoja. Kiireellisissä tapauksissa käytetään tapauskohtaista harkintaa ja saapuva erä/eläin tarvittaessa eristetään tai lopetetaan. Samoja periaatteita noudatetaan myös kolmasmaatuonnissa.

Eläinten hyvinvoinnin valvontaa tehdään sekä epäilyn perusteella että tarkastamalla säännöllisen valvonnan kohteita. Valvontaeläinlääkäri tekee pääsääntöisesti epäilyyn perustuvaan valvontaan liittyvät tarkastukset ja toimenpiteet. Yksikön muut kunnaneläinlääkärit toimivat apu- ja varahenkilöinä.

Eläinsuojelulain tarkoittamat ilmoituksenvaraiset kohteet tarkastetaan suunnitelman mukaisesti riskinarvioinnin perusteella. Ohjeellisesta kerran vuodessa tehtävästä tarkastustiheydestä voidaan riskinarvioinnin perusteella joustaa, mikäli tarkastusten perusteella on syytä olettaa, että eläinten hyvinvoinnissa ei ole ongelmia tai esimerkiksi tilalla käy säännöllisesti muita eläinlääkäreitä. Uudet kohteet tarkastetaan mahdollisimman nopeasti ilmoituksen saavuttua.

Sivutuotevalvontaa tehdään sivutuotesäädösten edellyttämällä tavalla. Tehtävien hoidosta vastaa valvontaeläinlääkäri. Sivutuotevalvonnan kohteet (sivutuotelaitokset, haaskat ja hautaamisilmoitukset) ovat verkkoasemalla rekisterissä. Sivutuotevalvontaa tehdään keskusviranomaisen suunnitelman mukaisesti ja pöytäkirjat ja raportointi tehdään aluehallintoviraston ohjeiden mukaisesti.

Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontaan on varattu resurssia noin 1,1 htv:n verran. Valvontaeläinlääkäriin työajasta 90 %:a ja hygieenikkoeläinlääkäriin työajasta 10%:a käytetään näihin tehtäviin. Lisäksi praktikot ja ympäristöterveydenhuollon johtaja suorittavat joitain valvontatehtäviä yhteensä noin 40 htpv vuodessa. Varattu resurssi riittää alueen tehtävien hoitoon.

7. Eläinlääkintähuollon järjestäminen

Uudenkaupungin ympäristöterveydenhuollon yksikössä työskentelee yhteensä viisi praktikkoeläinlääkäriä. Lisäksi lomien ja ruuhkahuippujen ajaksi on palkattu määräaikaaisia sijaisia.

Praktikoiden resurssit kohdennetaan ensisijaisesti hyötyeläinpraktiikkaan, jotta tuotantoeläinten sairaustapausten hoito ja terveydenhuolto pystytään turvaamaan laadukkaasti sekä päiväpraktiikassa että päivystysaikana. Lemmikkieläinpraktiikan vaatima resurssi alueella on merkittävä, mutta lähiseudulla on runsaasti yksityistä tarjontaa, mitä lemmikkien omistajat haluavat ja ovat tottuneet käyttämään. Yksityisten tarjoamaan palveluun tukeudutaan mahdollisimman paljon. Kunnaneläinlääkäreiden resurssia ei voida kohdentaa merkittävästi lemmikkieläinpraktiikkaan ja yksityisille toimijoille pyritään luomaan toimintaedellytyksiä alueella. Kunnan velvollisuus on kuitenkin taata, että palvelua on saatavilla alueella tarvetta vastaavasti niin, etteivät eläinsuojelulliset näkökohdat ja tuotantoeläinten saama terveydenhuoltopalvelu vaarannu.

Uudenkaupungin yksikössä peruseläinlääkäripalvelu ja kiireellinen eläinlääkäriapu on saatavilla palvelujen käyttäjien kannalta kohtuullisessa ajassa ja kohtuullisella etäisyydellä maantieteelliset olosuhteet huomioon ottaen. Toimialue on halkaisijaltaan vain noin 75 km ja alueella on neljä eläinlääkäriin toimipistettä. Kaikissa toimipisteissä on perusvarustus yksikertaisten toimenpiteiden suorittamiselle ja Mynämäen yhteisvastaanotto on varusteltu myös hieman vaativampaa praktiikkaa varten. Perustason ylittävään praktiikkaan ei ole varusteita.

Kiireellisen eläinlääkäriavun järjestäminen virka-aikana ja virka-ajan ulkopuolella on järjestetty huomioiden vaatimukset pieneläin- ja suurelänpäivystysten eriyttämisestä ja keskitetystä yhteydenottopalvelusta. Pieneläinpäivystys ostetaan yksityiseltä palveluntarjoajalta (Evidensia Oy), jonka vastaanotto sijaitsee Raisiossa. Koko Varsinais-Suomen alueen kattava keskitetty yhteydenottopalvelu päivystysaikaan on järjestetty Liedon kunnan toimesta Elisan tarjoaman palveluna. Suurelänpäivystysvuorot virka-ajan ulkopuolella tulevat kaikille praktikkoeläinlääkäreille vuorotteluperiaatteella keskimäärin joka viides arki-ilta ja yö ja joka viides viikonloppu. Virka-aikaan tapahtuva kiiretapauksen hoito on myös järjestetty vuorotteluperiaatteella yksikön sisällä. Eläinlääkärit sopivat keskenään järjestelyistä ja työnjaosta.

Toimialueella on tällä hetkellä vajaa 330 toimivaa tuotantotilaa, joista sikaloita noin 70, nautatiloja noin 50, siipikarjatiloihin noin 70, lammas- ja vuohitiloja noin 25, vesiviljelylaitoksia noin 20, hevosiloja noin 25 ja muita 5 kpl. Terveystapausten tai siipikarjan salmonellavalvontaan liittyviä tilakäyntejä olisi laskennallisesti näihin tehtävä noin 800 kpl vuodessa. Terveystapauskäyntejä kertyy siis eläinlääkäreille keskimäärin vajaa 200 kpl/vuosi. Yksityispraktikoiden osuus tuotantoeläinten terveydenhuoltotyössä on tällä hetkellä Uudenkaupungin ympäristöterveydenhuollon alueella vain

yksittäisiä tiloja koskevaa. Terveysthuoltopalveluja on pystytty tarjoamaan kaikille tiloille kysyntää vastaavasti.

Lypsykarjoja on alueella yhteensä noin 40 tilaa, joihin useimpiin käyntejä tehdään edelleen keskimäärin useammin kuin 1 käynti kuukaudessa/tila. Laskennallisesti voidaan arvioida tarve vajaa 500 käyntiä vuodessa/alue.

Hevosten määrä on kasvava alueella ja varsinaisten tuotantotilojen lisäksi alueella on runsaasti erikokoisia muita kuin maatalouselinkeinoon liittyviä talleja. Osalla on myös hevosiin liittyvää elinkeinotoimintaa. Yksityiset eläinlääkärit hoitavat osan palveluntarpeesta, mutta hevoset työllistävät enenemässä määrin myös kunnaneläinlääkäreitä. Alueella on arviolta yli 1000 hevosta ja yli 600 hevosenomistajaa. Kunnaneläinlääkärit tekevät hevoskäyntejä keskimäärin 1-2 käyntiä viikossa. Laskennallisesti tarpeeksi voidaan arvioida noin 500 käyntiä vuodessa, jotta tällä hetkellä lain edellyttämä palvelu pystytään hevospotilaille tarjoamaan kysyntää vastaavasti.

Sikaloiden edellyttämä palveluntarve on nykyään vähäinen muuhun praktiikkaan kuin terveydenhuoltotyöhön. Akuuttiin terveydenhuoltotyön ulkopuoliseen sikapraktiikkaan voidaan arvioida tarve alueella olevan noin 50 käyntiä vuodessa.

Lammas- ja vuohitilat eivät ole merkittäviä palveluntarvitsijoita. Lammas- ja vuohitilojen aiheuttama palveluntarve praktikkoeläinlääkäreiden palveluille alueella on arviolta noin 40 käyntiä vuodessa.

Praktikkoeläinlääkäreille kuuluvia valvontatehtäviä on yhteistoiminta-alueella tällä hetkellä melko vähän. Praktikkoeläinlääkärit ovat tehneet osan siipikarjan salmonellavalvonnasta ja vesiviljelylaitosten viranomaisvalvonnasta ja avustaneet valvontaeläinlääkäriä joissain töissä, mutta valtaosa eläinlääkintähuollon valvontatehtävistä kuuluu valvontaeläinlääkäriin työtehtäviin. Muihin ennalta suunnittele mattomiin suurel ainpraktiikan töihin ja praktikoiden viranomaistöihin voidaan arvioida tarpeen vuodessa olevan noin 40 käyntiä/vuosi.

Toimialueen väestömäärä on vajaa 54 000 asukasta eli laskennallisesti alueella voidaan arvioida olevan noin 6700 lemmikkiä (1/8 asukasta). Alueella tai sen läheisyydessä on melko hyvin saatavilla yksityistä palveluntarjoajaa, joilla kuitenkin ei ole velvollisuutta hoitaa muita kuin haluamiaan potilaita. Yksityisten kanssa ei ole tehty sopimusta pieneläinpraktiikan hoitamisesta muulloin kuin päivystysaikana.

Kaikki yksikön praktikot tarjoavat myös pieneläimille peruseläinlääkäripalvelua, mikä rajoittuu kuitenkin melko yksinkertaisiin perustoimenpiteisiin. Hankalammissa tapauksissa tukeudutaan alueen yksityiseen tarjontaan tai Helsingin yliopiston eläinlääketieteellisen tiedekunnan palveluihin. Yhteistoiminta-alueella on Mynämäellä useamman eläinlääkäriin yhteisvastaanotto, mikä toimii myös päivisin omalla alueella päivystysluonteisesti niissä rajoissa, mitä vastaanotolla puitteiden, varusteiden ja osaamisen rajoissa pystytään tekemään. Lisäksi alueella on kolme sivutoimipistettä Laitilassa, Uudessakaupungissa ja Vehmaalla, missä tarjotaan palvelua rajoitetummin sekä ajallisesti että varustelutasolta. Vastaanottojen yhteydessä on myös eläinlääkäreiden lääkevarastot ja toimistohuoneet.

Yksikössä on töissä 5 praktikkoeläinlääkäriä. Eläinlääkäreille kertyy päivystysvapaita keskimäärin noin 30 kpl vuodessa. Työpäiviä on siis noin 190 kpl/vuosi, joista keskimäärin 10 päivää kuluu koulutuksiin, työkokouksiin yms eli praktiikkaan jää noin 180 pv/vuosi.

Työpäivästä merkittävä osa menee muuhun kuin suoranaiseen potilastyöhön. Ajanvarausta ja puhelinneuvontaa varten aikaa tulee laskea 1-2h/päivä ja laskutukseen, raportointiin, lääketilauksiin yms toimistotyöhön keskimäärin 1h/pv. Kohtuullinen laskennallinen keskimääräinen työajan käyttö päivässä on 2-3 potilaskäyntiä/työpäivä ja 1-2 h pieneläinpraktiikkaa/työpäivä.

Laskennallisesti suurelainpraktiikan vaatima resurssitarve alueella on vajaa 2 000 käyntiä vuodessa. Praktikkoeläinlääkäri pystyy normaalin työajan puitteissa tekemään keskimäärin 2,5 käyntiä / työpäivä eli suurelainpraktiikan vaatima resurssitarve on 2 000 käyntiä / (2,5 käyntiä/htpv) = 800 htpv. Ulkopuolisia lomasijaisia on ollut lähinnä kesälomalla ja tilapäisiä sijaisia satunnaisesti, laskennallisesti yhteensä noin 100 htpv/vuosi. Yhteensä praktiikkaan on siis käytössä 5 x 180 htpv = 900 htpv + 100 htpv = 1 000 htpv. Pieneläinpraktiikkaan jää siis laskennallisesti 200 htpv/vuosi, mikä riittää lakisääteisen tason vaatimusten täyttymiseen.

Kaikille eläinlääkäreillä on puhelinaika joka aamu, jolloin ajanvarauksen lisäksi asiakkaille annetaan puhelinneuvontaa tarvittaessa. Eläinlääkäreillä on myös kaikilla käytössä matkapuhelimen vastaaja, mihin asiakas voi jättää tarvittaessa soittopyynnön, mikäli eläinlääkäri ei ole tavoitettavissa.

9. Tietojärjestelmät

Terveysvalvonnan käytössä on valtakunnallinen Vati-järjestelmä, mihin kaikki valvontakohteen on tallennettu.

Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontaan liittyvät tietojärjestelmät on esitelty kattavasti valtakunnallisessa eläinlääkintähuollon ohjelmassa. Osa järjestelmistä on jo yksikössä käytössä (Traces, Naseva, Sikava) ja loputkin kunnan käyttöön soveltuvat tietojärjestelmät otetaan aktiiviseen ja tehokkaaseen käyttöön sitä mukaa kun se on kunnille mahdollista.

Eläinlääkintähuollon käytössä on Provet-tietojärjestelmä, mistä saadaan myös tietoja seurannan ja raportoinnin tarpeisiin. Talous- ja henkilöstöhallinnon käytössä on Uudenkaupungin kaupungin käyttämät tietojärjestelmät. Laatutyössä käytössä on Laatunet-järjestelmä sekä mahdollisuus Ims-järjestelmän käyttöön.